

ГЕГУНИ ЧИТЧЯН

*Романсы и песни
на слова Ованеса Шираза*

ԳԵՂՈՒՆԻ ՉԹՁՅԱՆ

*Ումանսներ և երգեր
Հովհաննես Շիրազի խորդերով*

GEGHUNI CHITCHYAN

*Romances and Songs on
Lyrics by Hovhannes Shiraz*

СОЮЗ КОМПОЗИТОРОВ АРМЕНИИ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ ՄԵԼԻԹՅՈՒՆ
COMPOSERS' UNION OF ARMENIA

ГЕГУНИ ЧИТЧЯН

Романсы и песни на слова Ованеса Шираза

ԳԵՂՈՒՆԻ ՉԹՎՅԱՆ

Դոմանսեր և երգեր
Հովհաննես Շիրազի խորերով

GEGHUNI CHITCHYAN

Romances and Songs on Lyrics by Hovhannes Shiraz

ЕРЕВАН
Издательство ЕГК
2024

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊԿ հրատարակչություն
2024

YEREVAN
Publishing House YSC
2024

УДК 784.3(07)
ББК 85.314я7
Ч 690

Հաստատված է
Հայաստանի կոմպոզիտորների միության
փառքության կողմից

Երաշխավորված է
Հայաստանի կոմպոզիտորների միության
երաժշտագիտական բաժանմունքի նիստի կողմից

Գրախոսներ՝ Արվեստագիտության թեկնածու, ԵՊԿ դրամատիկական համար Հրայրի Մովսիսյան
ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, Արվեստագիտության թեկնածու, ԵՊԿ պրոֆեսոր
Արմեն Գևորգի Բոլորյան

Составитель и профессиональный редактор: *Ирина Гекторовна Григорян*

Կազմող և մասնագիտական խմբագիր՝ Իրինա Հեջոյան Գրիգորյան

Compiler and professional editor: *Irina Hektor Grigoryan*

Читчян Гегунি

Ч 690 Романсы и песни на слова Ованеса Шираза: Учебно-методическое пособие / Г. Читчян;
Составитель и профессиональный редактор И. Г. Григорян.- Ер.: Издательство ЕГК, 2024. -
64 с.

“Романсы и песни на слова Ованеса Шираза”, созданные Гегуни Оганесовой Читчян в 1950-х годах - учебно-методическое пособие, включающее отредактированные композитором для данного пособия, и неизданные ранее сочинения. Цель пособия - расширение педагогического концертмейстерского и вокального репертуара, формирование профессиональных навыков студентов консерваторий, а так же для музыкантов-специалистов.

Չըյան Գեղունի

Ուսմանսներ և երգեր Հովհաննես Շիրազի խոսքերով: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ /Գեղունի Հովհաննեսի Չըյան: Կազմող և մասնագիտական խմբագիր՝ Ի. Հ. Գրիգորյան.- Եր.: ԵՊԿ հրատա-
րակություն, 2024. - 64 էջ:

Գեղունի Չըյանի 1950-ականներին գրված ստեղծագործություններն իրենց ուրույն տեղն են գտել «Ուսմանսներ և երգեր Հովհաննես Շիրազի խոսքերով» ուսումնամեթոդական ձեռնարկում, ինչպես կոմպոզիտորի կողմից՝ խմբագրված և անխմբնում շիրատարակված ստեղծագործությունները: Սույն ձեռնարկի նպատակն է ընդլայնել՝ կոնցերմայստերների և երգչների մանկավարժական երկացանկը, կոնսերվատորիայի ուսանողների մասնագիտականական ունակություններն ու նմանությունները ձևավորման ինչպես նաև մասնագետ-երաժշտների համար:

Chitchyan Geghuni

Romances and Songs on Lyrics by Hovhannes Shiraz / compiler and professional editor I. H. Grigoryan,
educational-methodological manual.- Yer., YSC publishing house, 2024. - 64 p.

“Romances and Songs on Lyrics by Hovhannes Shiraz”, composed by Geghuni Chitchyan in the 1950s, is an educational-methodical manual. It includes the composer’s previously unpublished works edited by her for this manual. This manual aims at expanding the pedagogical concertmaster and vocal repertoire, enhancing the professional skills of conservatory students, as well as specialist musicians.

ISMN 979-0-801602-53-4
ISBN 978-9939-802-46-6

УДК 784.3(07)
ББК 85.314я7

*Музыка передает душу вселенной, крылья - разуму,
полет - воображению и жизнь всему.*

Платон

Армения — одна из древнейших культур, уходящая своими корнями во тьму времен. В Армянской цивилизации бок о бок развивались наука, культура, музыка. Издавна люди делились на тех, кто мудры прожитой жизнью, и тех, кто мудры безошибочным броском, попадающим в цель. Стремление к творческому прорыву является вершиной культуры, породившей все ее произведения.

В начале XX века, чувства и переживания человека соединились воедино, выражая созвучные эпохе потрясения сквозь слово и голос. Пройдя через страшные события 1915 года, преодолев и победив в Великой Отечественной войне, народ буквально восстал из пепла, подарив миру великих поэтов, музыкантов, прозаиков, художников, к числу которых относится и Гегуни Читчян.

Одним из значительных поэтов XX века является Ованес Шираз, к чьим стихам обращается талантливый композитор Гегуни Читчян. Обладая тонким вкусом, богатым и ярким мелодическим даром, воспитанная на национальных идеях, молодой композитор обращается к творчеству молодого же поэта, созвучному ее художественной натуре, в первую очередь пленившись патриотическими мотивами, широко представленными в его лирике. В основном, все произведения на слова Ованеса Шираза представляют собой полные философский лирики романсы и песни (за исключением «Тоски» («Чшрпн»— любовного романса). Выразительная напевность, благородство и одухотворенность, внимательное отношение к декламации — стороны ее творческого образа. Будучи прекрасным композитором-лириком, Г. Читчян мастерски использует кантилену и речитатив, наиболее полно раскрывая поэтический образ. Фортепианное сопровождение в романсах и песнях очень часто перевоплощается в вокально-инструментальный tandem, в котором сплетается и вокальное, и инструментальное искусство. Разработанность фактуры, ритма, гармонии, продуманные яркие кульминации наполняют процесс развития музыкального образа напряженностью и динамикой, а целеустремленность развития предает музыке драматизм. «Фортепианное сопровождение, наравне с вокалом, является носителем основного обрата, а в некоторых случаях основной образ сосредоточен в партии фортепианного сопровождения, вокальная же партия дополняет, усугубляет выраженное в стихах эмоциональное состояние, создавая единое художественное целое» (Аматуни С., Жизнь и творчество Гегуни Читчян, Ер.: Арчеш, 2003, С. 77).

Романсы были созданы чуть раньше, на 2-3 курсах консерватории (1949-1950), а песни — примерно в 1952-1953 годах. Министерство культуры объявило конкурс на лучшую песню, и Г. Читчян, написав вокальную мелодию, в последнюю минуту обратилась к Ованесу Ширазу с просьбой написать стихи на созданную ею мелодию. Он попросил напеть мелодию по телефону и тут же продиктовал стихи на первый куплет и припев. Наскоро завершенную песню Г. Читчян послала на конкурс и удостоилась премии. Романс «Аракат» в отличие от четырех других романсов, по причине неприятия чиновниками патриотического настроя поэтической основы романса, не был куплен Министерством культуры, но стал одним из самых известных, любимых, исполняемых романсов. Начав свое шествие в диаспоре (Спюрк), объяв весь мир, романс действительно стал очень близким и родным произведением для любого армянина.

С большим удовольствием к романсам и песням обращались состоявшиеся, знаменитые певцы: А. Тутунжян, Г. Галачян, С. Галстян. Т. Сазандарян, будучи народной артисткой и все-певицей: А. Тутунжян, Г. Галачян, С. Галстян. Т. Сазандарян, будучи народной артисткой и все-

романсы «Тоска» и «Аракат», затрагивающие самые трепетные струны души. В тот же период была создана фоновая запись этих произведений, где Г. Читчян аккомпанирует Т. Сазандарян. Отдельно хочется отметить отличную переводчицу Полякину-Аристакян, которая являясь прекрасной певицей, виртуозно владела вокальным дыханием и поэтическим слогом.

Не забывая о патриотической основе стихотворений Ованеса Шираза, через романсы и песни Г. Читчян нужно трепетно и достойно донести до слушателя всю глубину и проникновенность армянской души.

Исполнительский замысел и его воплощение должны начаться с анализа музыкального содержания, и, естественно, с психологической основы художественного текста. Очень важно пользоваться «дикцией», «дыханием», фразировкой, охватом формы, пользоваться тем же «кантибиле», необходимым для внутреннего представления о качестве звука и динамике фразы. Для создания кантиленного звука нужно добиться насыщенного, различного по силе и тембру исполнения. «Фактура партии аккомпанемента в вокальных <...> пьесах бывает настолько сложной, что часто требует от пианиста мастерства высшего класса» (Виноградов К. О специфике творческих взаимоотношений пианиста-концертмейстера и певца., /Музыкальное исполнительство и современность. Выпуск 1 М.: Музыка, 1988, С. 157).

Очень важно не забывать о чувстве ритма, строго контролируя его, правильно и продуманно пользуясь «*rubato*», «*ritenuto*», «*accelerando*», создавая музыкальную картину. Концертмейстер пианист, достойно используя строение художественной фразы, поэтической строки, чувствуя динамические оттенки, ритмические обороты должен пользоваться педалью крайне осторожно, выверенно, соответствующим образом поддерживая вокальное изложение, изменчивую метроритмику. Реализация композиторского замысла заложена в раскрытии, корректировке и отражении художественного образа: «Реальное воплощение художественного замысла произведения было бы невозможным без созидательной работы творческой фантазии. Благодаря силе воображения замысел становится реальным явлением» (Финкельберг Н. Б., Яворский Л., Об исполнительстве /Музыкальное исполнительство, вып. 10, М.: Музыка, 1979, С.149).

Голос (песня) идут в ногу со всяческими пертурбациями, отражая, являясь зеркалом перемен.

«Фиалке»/«Մշեմշկիբ» — трагичный, драматический, полный тоски романс-миниатюра. Именно здесь возникают две образные сферы: первая часть романса выдержана в повествовательном тоне, окрашена грустными и печальными красками. Интонационная близость к армянским народным песням увеличивает ее впечатляющую силу и выразительность (3-4 тт.). Фортепианная интерлюдия, завершая настроение первой части, предвещает характер второй. Расширяющийся диалог, появляющиеся шестнадцатые, триоли, крешендо, доходящее до фортифисимо, приводит к кульминации романса, с которой начинается вторая часть (11-14 тт.). Музыка ее выражает гнев, протест, приобретает взволнованный характер. Но увы, этот протест, не найдя разрешения, остается лишь как горечь и сожаление: сопровождение становится спокойным, вновь печальным, символизирующим поникшую фиалку (22-24 тт.).

«Аракат»/«Արշալուր» — зарисовка священной для всех армян горы, которая «так близка и так далека». Эти мысли свое музыкальное воплощение получают уже в инструментальном вступлении, с первых тактов которого благодаря фактуре (4 пласта) и нюансировке воссоздается величественная картина горы. Темп произведения «*maestoso andante*», движение мелодии на фоне раскачивающегося аккомпанемента поддерживает тот же образ. Фортепианная интерлюдия второй части романса (*con brio, accelerando*) принимает более взволнованный характер, подводя к кульминации (22-28 тт.). Благодаря напряженным интонациям вокальной партии, триолям сопровождения, постепенному крешендо она звучит страстно и пылко (29-32 тт.). Последнее обрашение к горе выражает сожаление, в то же время передавая надежду, устремленную в будущее.

“Тоска”/ «Чшрпн» — произведение любовно-лирического содержания, выражающее горечь и тоску по утраченной любви. Лирический характер вокальной партии, размеренный аккомпанемент рисуют грустный, меланхолический образ (8-12 тт.). Далее романс, теряя повествовательность, обретает более активное, действенное содержание (17-18 тт.). Третье построение, достигая апогея, звучит страстно и призывно (28-33 тт.). Ближе к завершению, приобретая относительно спокойный характер, романс заканчивается чувствами тоски и печали.

Романс “Край мой родной”/«Բն սովոր իշյրեիր» — как бы перекликается, в то же время противопоставляется романсу “Аракат”: эпическая, величественная баллада и ода преклонения перед Родиной, восхваление отечства, готовность отдать жизнь во имя его спасения (1-2 тт.). Настроение романса рождается во вступлении. Его фактура является той основой, на которой развертывается вокальная линия. Поручение ее низкому голосу, широта мелодического изложения подчеркивают в ней наличие силы и величия. Постепенно передвигаясь в верхний регистр, фортепианная партия при общем ускорении темпа достигает кульминации, совпадающей со словами “Я твой, край родной, я навеки твой” (18-22 тт.). Светлый *Es-dur*, насыщенный аккордово-триольной фактурой, смягчает атмосферу романса и привносит в музыку величественность, возвышенность. Заканчивается произведение возвращением к начальным интонациям, звучащим подобно гимну (27-33 тт.).

Романс “Говорят”/«Цили Ենք թե», рисуя любовно-лирический образ, в то же время раскрывает глубокую трагедию человеческой души. Мелодия вокальной партии, благодаря мягким очертаниям, прозрачному аккомпанементу, обретает характер напевного повествования, оттененного некоторым беспокойством (5-9 тт.). Второе проведение первоначальной мысли заключает в себе небольшое развитие, подводящее к относительной кульминации (“Всю жизнь искал с тоской тебя”) (14-16 тт.). Следующий отрезок, начинаясь с *p*, доходит до яркого, блестящего *f* на фоне повторяющейся интонации, придавая ему двойственный характер (21-22 тт.). Центр тяжести романса падает на заключительное построение, в котором обогащенная шестнадцатыми нотами фактура сопровождения, темповые отклонения продолжают внутреннюю динамику, придавая музыке напористый, стремительный характер. Кульминация — “смерть принять”, наступившая после небольшого замедления темпа, воспринимается очень ярко. После напряженного фортиссимо наступает спад, мелодия спускается вниз, движение постепенно останавливается, выражая сосредоточенность в себе, и, наконец, замирает.

Песня, неся в себе ту же выразительность, мелодичность, интересные ритмические находки, обретает небольшие по масштабам куплетные формы, интонации, близкие к народно-песенному искусству, в то же время тяготея к высокой поэзии.

“Песня о Севане”/«Երգ Ալաբի մամիկն» по форме является небольшим произведением, но изобилует богатством образного строя, музыкально-выразительных средств. Обладая чертами кантилены и темповым решением (*moderato cantabile*), песня является носителем метаморфических образов, сравнивая женский облик с образом Севана. Фортепианное вступление носит повествовательный характер изложения, обладая выраженными фольклорными, народными оборотами (1-5 тт.). Вокальная линия продолжает смысловую линию, наполняя изложение ритмическими и мелодическими штрихами. Фортепианное сопровождение, поднимаясь выше по регистрам, усиливая динамические оттенки, подводит к кульминации (*f*) (13-15 тт.). В течение нескольких тактов эмоциональное состояние сменяется оттенками грусти. Завершается песня темой беззаветной любви (*dim. и rit.*).

“Попутная”/«Ճամփարիային» песня имеет очень активный характер, рисуя переполненный счастьем и радостью образ, летящий вперед и восхищающийся своей родиной. Фортепианное вступление иллюстрирует стремительный полет (*от p к ff*) (1-9 тт.). Ритмический рисунок не

меняется на протяжении всего произведения. Фортепианное сопровождение берет на себя всю тяжесть артистического создания основного образа, больше выступая в роли виртуозной фортепианной пьесы. Смысловой кульминацией является возглас, вызывающий восторг, ликование (17-18 тт.). Заканчивается песня таким же стремительным движением, устремленным в будущее.

Песня “Весенняя” / «Գարնանի եղբայր» обрисовывает расцвет юной любви, сопоставимой с весенними настроениями. Фортепианное вступление, пользуясь нежными звуковыми красками и интересной ритмической структурой, погружает в пробуждающийся мир природы, и в то же время — в чувственный мир. Мелодия вокальной партии “вторит” фортепианному сопровождению, и восхищаясь, восхваляя весну, создает образ мятущейся души, ищущей свою половину. Фортепианная партия постепенно приобретает арфообразную структуру, рисуя оттенки движения и поддерживая вокальную образность (*sf*) (12-15 тт.).

Третье проведение, подводя к кульминации, начинается с *p*, и обретая аккордовое изложение, поддерживает вокальную линию, в которой повторяется все тот же вопрос, заданный в начале произведения и оставленный без ответа (16-20 тт.).

«Песнь о летчиках» / «Տարի օպաշտիքի» по сравнению с другими песнями, имеет довольно объемный размер. Образное содержание вызывает упоительный восторг, восхищение страной, родиной, которую облетая, окидывает взглядом сверху. Предвосхищая вокальное вступление, фортепианская партия начинается с довольно экспрессивных динамических оттенков (*ff, sf*), продолжая и поддерживая вокальный образ, который, в свою очередь, пользуется свободным темповым разнообразием (*ad libitum*), и начиная с первого же слова-возгласа, задает песне ликующий и восторженный характер (1-5 тт.). Здесь очень ярко представлено темповое разнообразие, еще больше подчеркивая весомость литературной основы. Музыкальный язык первой части песни не перегружен аккордовым объемным сопровождением, больше поддерживая вокальную партию, иозвучно заканчивая ее *allargando* и фермато, перекидывая мостик ко второй части песни (*a tempo*) (21-23 тт.). Обогащаясь аккордовой структурой и пользуясь динамической палитрой, она создает “эффект полета”, стремясь ввысь. Каждый небольшой кусок песни имеет не столь кульминационные точки, а наоборот, широко пользуясь замедлениями и фермато, вновь возвращается в тот же летящий образ.

Заканчивается вторая часть фермато, переменой темпа (*moderato e maestoso*) (55 т.), подводит к началу третьего проведения, которое сменяясь прежним темпом, обретает искрометный характер (*con brio*) (58 т.). Ближе к финалу в песне повторяется настроение начала, создавая цельную выпуклую характеристику образа. Увердительно вторя и ликуя “О славе песнь мы поем”, произведение заканчивается замедлением и нагнетанием динамических оттенков (*cresc. ff и росо allargando*), утверждая идею значимости и любви к Родине.

Пройдя сквозь метаморфозы времени и общества, творчество Гегуни Читчян сохранило свою самобытность, глубокую связь с национальными корнями, удивительную “прозрачность” и, вместе с тем, целостность композиторского письма и яркую красоту звуковых образов.

ИРИНА ГЕКТОРОВНА ГРИГОРЯН
Концертмейстер, доцент ЕГК

**Երաժշտությունը Տիեզերքին Խօսի է տալիս,
բանականությանը՝ Քներ, երևակայությանը՝
բոիչը և կյանք ամենին:**

Պլատոն

Հայաստանն իր արմատներով ժամանակների հորձանուտներում միսրճած հնագույն մշակույթներից մեկն է: Հայկական քաղաքակիրք աշխարհնում կողք կողքի զարգացել են գիտությունը, մշակույթը, երաժշտությունը: Վաղնջենական ժամանակներից մարդիկ առանձնացել են իրենց կենցաղով, իմաստնացած կենսափորձով և իմաստունների ովքեր անվեահ հարվածել են նշանակետին: Ստեղծագործական պոռքկման ճգոտումը իմաստության մշակույթի բարձրագույն գագաթնակետն է՝ ծնելով այդ բոլոր երկերը:

XX դարասկզբին՝ մարդու զգացմունքներն ու ապրումները միահյուսվեցին՝ բառի և ձայնի միջոցով արտահայտելով դարաշրջանին համահունչ հուզումները: Անցնելով 1915 թ. անասելի ողբերգական իրադարձությունների միջով, հաղթահարելով և հաղթելով Հայրենական մեծ պատերազմում ժողովրդը բառացիորեն հառնեց մոխրից՝ աշխարհին նվիրելով մեծ բանաստեղծների, երաժիշտների, արձակագիրների, նկարիչների, որոնց շարքն է դասվում նաև Գեղունի Չըշյանը:

XX դարի նշանավոր բանաստեղծներից է Հովհաննես Շիրազը, որի բանաստեղծություններին է անդրադեկտ տաղանդավոր կոմպոզիտոր Գեղունի Չըշյանը: Օժտված լինելով նույր ճաշակով, հարուստ և վառ մեղեդային շնորհով՝ ազգային զաղափարախոսությանը դաստիարակված երիտասարդ կոմպոզիտորը ոյնում է նույնչափ երիտասարդ պրետի ատեղծագործությանը, որը համահունչ էր իր գեղարվեստական էությանը, առաջին հերթին Հովհաննես Շիրազի քնարերգության մեջ լայնորեն ներկայացված հայունասիրական գերող մոտիվներով: Հ. Շիրազի խոսքերի վրա գրված բոլոր ատեղծագործությունները հիմնականում փիլիսոփայական քնարերգությանը լեցուն ոռնանաներ և երգեր են՝ բացառությանը «Կարոտ» սիրային ոռնանսի: Արտահայտիչ երգայնությունը, վեհությունն ու ոգեշնչվածությունը, ուշադիր վերաբերմունքը արտասահմանությանը՝ Գ. Չըշյանի ստեղծագործական կերպարային կողմերն են: Լինելով հրաշալի կոմպոզիտոր-քնարերգու՝ Գ. Չըշյանը վարպետորն է գործածում մեղեդայնությունն ու ասերգայնությունը՝ հնարավորինս ամբողջական բացահայտելով բանաստեղծական կերպարը: Ոռնանաներում և երգերում դաշնամուրային նվազակցությունը վերածվում է վոկալ-գործիքային տանիեմի, որում միահյուսվում են և վոկալ, և գործիքային արվեստը: Ֆակտորային մանրակրկիտ, ոթմի, հարմոնիայի մշակումը, մտածված վառ զագարնակետերը, տոգորում են երաժշտական կերպարի զարգացման գործնքացը լարվածությամբ և դինամիկայով, իսկ զարգացման նպատակալացությունը, երաժշտությանը հաղորդում է դրամատիզմ: «Դաշնամուրային նվազակցությունը, վոկալին հավասար, իմանական կերպարի կոռոն է, իսկ որոշ դեպքերում հիմնական կերպարի արտահայտչականությունը կենտրոնացած է դաշնամուրային նվազարաժենում, իսկ երգարաժինը լրացնում, սաստկացնում է բանաստեղծության մեջ արտահայտված զգացումային վիճակը՝ ստեղծելով մեկ գեղարվեստական ամբողջություն» (Ս. Ամասունի, Գեղունի Չըշյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը, Եր., Արձեշ, 2003, էջ 77):

Ոռնանաներն ստեղծվել են մի վոյք ավելի վաղ՝ կոնսերվատորիայի 2-3-րդ կուրսում ուսանոելու ժամանակ՝ 1949-1950 թվականներին, իսկ երգերը՝ 1952-1953 թթ.: Մշակույթի նախարարությունը հայտադրամանական քաղաքականությունը համար արդեն հնարին մեղեդու, վերջին պահին դիմում է Հովհաննես Շիրազին՝ արդեն հնարին մեղեդու համար բառեր գրելու խնդրանքով: Վերջինս խնդրում է հեռախոսով երգել մեղեդին և անմիջապես թելարրում է սոսաչին տունը և կրկներգը: Ծտապով ավարտին անուղղությունը համար ամենահայտնի անուղղությունը է մրցության և մրցանակ ստանում: Ի տարբերություն չորս այլ ոռնացված երգը Գ. Չըշյանն ուղարկում է մրցությի և մրցանակ ստանում: Ի տարբերություն չորս այլ ոռնացված երգի՝ «Արարատ» ոռնանը Մշակույթի նախարարությունը չի գնում պետական պաշտոնյաների մանաների՝ «Արարատ» ոռնանը Մշակույթի նախարարությունը չի գնում պետական պաշտոնյաների կողմից շընդունվելու պատճառով: Ստեղծագործության բանաստեղծական հիմքը հայրենասիրական կողմից շընդունվելու պատճառով:

մանաներից մեկը: Սկսելով իր հաղթարշավը Սփյուռքից, գրավելով ամբողջ աշխարհը՝ ոռմանը իսկապես դարձավ շատ մոտ և հարազատ ստեղծագործություն ցանկացած հայի համար:

Ոռմանաներին և երգերին մեծ սիրով անդրադարձել են կայացած, հայտնի երգիչներ Ա. Թուրունջյանը, Գ. Գալաջյանը, Ս. Գալստյանը: Ապագա ժողովրդական արտիստ և համաշխարհային մեծության աստղ Տ. Սագանդարյանն առաջիններից մեկն էր, որ անդրադարձավ երիտասարդ ուսանողություն արվեստին՝ երգերվ «Կարոտ» և «Արարատ» ոռմանները, որոնք դիացում էին հոգու ամենանորը լարերին: Նույն շրջանում ստեղծվեցին այդ ստեղծագործությունների Հայաստանի ռադիոյի ֆոնդային ձայնագրությունները, որոնցում Գ. Չըշյանը նվազակցում էր Տ. Սագանդարյանին: Առանձին նշենք գերազանց թարգմանչութիւն Պոլյակինա-Արիստակյանին, ով լինելով նաև հիանալի երգչուիկ, կատարյալ վարպետությամբ տիրապետում էր վոկալ շնչառությանն ու բանաստեղծական խոսքին:

Չնորուալով Հ. Շիրազի բանաստեղծությունների հայրենասիրական հենքի մասին՝ Գ. Չըշյանի ոռմանաների ու երգերի միջոցով պետք է ակնածանքով և արժանի կերպով ունկնդրին հասցնել հայ հոգու ողջ խորությունն ու հուզիչ անկեղծությունը:

Կատարողականության նոտակացումը և դրա իրագործումը պետք է սկսվեն բովանդակության երաժշտական վերլուծությունից և բնականաբար, գեղարվեստական տեքստի հոգերանական հենքից: Չատ կարևոր է առողաճության, շնչառության, ֆրազավորման, ձևի ընդգրկմամբ, կիրառելով այդ նույն կանոնադիմի գործիքային երգեցիկ կատարմամբ, որն անհրաժեշտ է ֆրազի դիմամիկայի և հեշտունի որակի ներքին պատկերացման համար: Երգեցիկ ձայնով հենցյունի ստեղծման համար պետք է հասնել տարբեր ոճական հարուստ և տեմբրով հագեցած կատարման: «Ալկալ պիեսներում նվազակցության նվազաբաժնի ֆակտորան այնքան բարդ է լինում, որ հաճախ դաշնակահարից պահանջում է բարձրակարգ վարպետություն» (Կ. Վինոգրադով, Դաշնակահար-կոնցերտմեյստերի և երգչի ստեղծագործական փոխհարաբերությունների առանձնահատկությունների մասին, /Երաժշտական կատարողականությունը և արդիականությունը, 1-ին հրատ., Մ., Մուզիկա, 1988 թ., էջ 157):

Չատ կարևոր է երաժշտական պատկեր ստեղծելիս չնորուանալ ոիքմի զգացողությունը՝ խստորեն վերահսկելով այն, ճիշտ և մտածված օգտագործելով *rubato, ritenuto, accelerando*: Ըստ արժանվույն գործածելով գեղարվեստական ֆրազի, պոետիկ տողի կառուցվածքը, զգալով դիմամիկ նրբերանգները, ոիքմիկ դարձվածքները՝ կոնցերտմայստեր-դաշնակահարը պետք է պեղալը գործածի չափազանց զգուշուն, ստուգված-ճշտված՝ այդպիսով աջակցելով վոկալ կատարմանը, փոփոխական մետրոպիթմին: Կոմպոզիտորական մտականացման իրականացումը դրված է գեղարվեստական կերպարի բացահայտման, շուկման և արտահայտման մեջ. «Ստեղծագործության գեղարվեստական մոտականացման իրական մարմանակորում անհնար կիմներ առանց ստեղծագործական երևակայության ստեղծարար աշխատանքի: Երևակայության ուժի շնորհիվ մտադրությունը դառնում է իրական երևույթ...» (Ն. Բ. Ֆինկելբրոգ, Լ. Յավորսկի, Կատարողականության մասին, /Երաժշտական կատարողականություն, 10 հրատ., Մ., Մուզիկա, 1979 թ., էջ 149):

Ձայնը (երգը) համբարձայլ ընթանում է բոլոր հանկարծաշրջումների հետ՝ լինելով փոփոխությունների հայելին, անդրադարձը:

«Մանուշակին»՝ ողբերգական, դրամատիկ, տիխորությամբ լեցուն ոռմանս-մանրանկար է: Հենց այսուղ են առաջանում պատկերային երկու ոլորտներ՝ ոռմանսի առաջին մասը տրված է պատմողական տոնով, հիմնավորոված տիխուր և քախծոտ երանցներով: Հայկական ժողովրդական երգերին մոտ ինտոնացիան մեծացնում է ոռմանսի տպակիրության ուժը և արտահայտչականությունը (տակտ՝ 3-4): Դաշնամուրային ինտերլուսիան, ամփոփելով առաջին մասի տրամադրությունը, կանխագուշակում է երկրորդ մասի բնույթը: Ծափակող երկխոսությունը, հայտնվող տասնվեցերորդ նոտաները, տրիոլները, կրեչչենդոն հասցնելով փորտիսիմոյի, բերում են ոռմանսի գագաբնակետին, որից սկսվում է երկրորդ մասը (տակտ՝ 11-14): Այս մասի երաժշտությունը ցասում, ընդգույն է արտահայտում, ծեռք է բերում հուզախառն բնույթը: Բայց, ավագ, այդ ընդգումը, լուծում չգտնելով, մնում է սոսկ որդես վիշտ և ափսոսանք՝ նվազակցությունը դառնում է հանդարտ, նորից տիխուր՝ խորհրդանշելով բռշնած մանուշակը (տակտ՝ 22-24):

«Արարատ»՝ բոլոր հայերի համար սուրբ լեռան ուրվանկար է, որն «այմրան մոտ և այմրան հեռու է»: Այս մտքերն իրենց երաժշտական մարմնավորումն ստանում են գործիքային մուտքից ներ, որի առա-

շին տակտերից ֆակտուրայի (4 շերտ) կառուցվածքի և նրբերանգների շնորհիվ ստեղծվում է լեռան մեծասքանչ պատկերը (տակտ՝ 1-9): Վերջին հղումը լեռան արտահայտում է ափսոսանք՝ միաժամանկ ներշներով ապագային միտված հոյս (տակտ՝ 35-38):

«Կարոտ»՝ թնարական-սիրային բովանդակությամբ ստեղծագործություն է, որն արտահայտում է կրոսված սիրո վիշտու ու տիխությունը: Վոկալային երգարաժնի շնարական բնույթը, չափավոր նվազակցությունը պատկերում են տիխուր, մեղամաղձու տեսարան (տակտ՝ 8-12): Հաջորդիվ կորցնելով պատմողականությունը՝ ոռմանսը ստանում է առավել ակտիվ, գործուն բովանդակություն (տակտ՝ 17-18): Երրորդ հատվածը, հասնելով գագարնակետին, հնչում է իբրև կրօսու կոչ (տակտ՝ 28-33): Ամփոփմանը մոտ ընդունելով հարաբերականորեն խաղաղ բնույթ՝ ոռմանսն ավարտվում է տիխության և քախծի զգացումներով:

«Ի՞մ սուրբ հայրենիք»՝ ոռմանսը կարծես ձայնակցում է «Արարատին»՝ միաժամանակ հակառակելով՝ փառահեղ բալլադ և հայրենիքի հանդեպ խոնարհման ներքող, ծննդավայրի գովք, հանուն նրա կյանքը զոհաբերելու պատրաստականությունը: Ոռմանսի տրամադրությունը երևան է զայխ նախերգանքում (տակտ 1-2): Նրա կառուցվածքը այն իիմքն է, որի վրա ծավալվում է վոկալ գիծը: Ցածր ձայնին այն վստահելը, մեղեղային շարադրանքի լայնությունը ընդգծում են ուժի և զորության առկայությունը: Աստիճանաբար շարժվելով դեպի բարձր ունգստը՝ դաշնամուրային պարտիան տեմպի ընթիանուր արագացմանը գուգահելու հասնում է գագարնակետին, որը համընկնում է հետևյալ խոսքերին: «Ես ամրողովով բռնն եմ, հայրենիք...» (տակտ՝ 18-22): Ակլորդների և տրիոնների հագեցած ֆակտուրան պայծառ *Es-dur*-ը մեղմում է ոռմանսի մքնուրտը և երաժշտության մեջ ներմուծում է վեհություն, վերամբարձություն: Ստեղծագործությունն ավարտվում է իիմնի պես հնչող սկզբնական ելեզներին վերադառնալով (տակտ՝ 27-33):

«Ասում են թե»՝ ոռմանսը պատկերում է սիրային-թնարական կերպար՝ միաժամանակ բացահայտելով մարդկային հոգու խորը ողբերգությունը: Նուրբ ընդգծումների, քափանցիկ նվազակցության շնորհիվ վոկալի երգարաժնի մեղեղին ձեռք է քերում ինչ-որ անհանգստությամբ երանգավորված քաղցրահնչյուն պատումի բնույթ (տակտ 5-9): Սկզբնական գաղափարի երկրող անցկացումը փոքր-ինչ զարգացում է պարունակում, որը տանում է դեպի հարաբերական գագարնակետը («Ողջ կյանքում տիխուր վճռորեցի քեզ») (տակտ 14-16): Սկզբնական *p* - *h*՝ հաջորդ հատվածը կրկնվող ինտոնացիայի ֆոնի վրա հասնում է վառ, փայլուն *f*, ինչը նրան հաղորդում է երկակի բնույթ (տակտ 21-22): Ոռմանսի ծանրության կենտրոնն ընկնում է եզրափակիչ մասի վրա, որում նվազակցությունում հարստացված տասնվեցերորդականներով ֆակտուրան, տեմպային շերտուները շարունակում են ներքին դիմամիկան՝ երաժշտությանը հաղորդելով համառ, նպատակառողկած բնույթը: Տեմպի փոքր-ինչ դանդաղումից հետո գագարնակետը՝ «ընդունել մահը», շատ ցայտուն է ընկալվում: Լարված ֆորտիսամունյին հաջորդում է անկումը, մեղեղին վարընթաց շարժմանք աստիճանաբար եզրահանգում է՝ արտահայտելով կենտրոնացում իրեն հանդեպ և վերջիկերպ հանգում է:

Երգը, որն իր մեջ կրում է այդ նույն արտահայտչականությունը, մեղեղայնությունը, ոիթմիկ հետաքրքրությունը, որն իր մեջ կրում է այդ նույն արտահայտչականությունը, ոիթմիկ հետաքրքրությունը, քիր լուծումները, ձեռք է քերում ժողովրդական երգարվեստին մոտ փոքրածավալ, ինտոնացիոն, քառյակային ձևեր՝ միաժամանակ ձգտելով բարձր պեղկայի:

«Երգ Սևանի մասին»՝ լատ ձևի փոքր ստեղծագործություն է, բայց երևան է քերում երաժշտական արտահայտչամիջոցների կեպարային կառուցվածքը: Ունենալով կանտիենային գծեր և տեմպային լուծում-տահայտչամիջոցների կեպարային կառուցվածքը: Մեղեղային կանտիենային գծեր և տեմպային լուծում-տահայտչամիջոցների կեպարային կառուցվածքը: Վոկալ գիծը շարունակում է տահայտված բանահյուսական, ժողովրդական դարձվածքները (տակտ 1-5): Վոկալ գիծը շարունակում է տահայտված բանահյուսական դարձվածքների և մեղեղային շտրիխներով: Դաշնամուրային նվազականությունը գծին՝ հավելելով շարադրանալով, դիմամիկ երանգները ուժգնացնելով, քերում է դեպի գագակցությունը, ուղիսարբներով բարձրանալով, դիմամիկ երանգները ուժգնացնելով, քերում է դեպի գագարնակետ (*f*) (տակտ 13-15): Ընդամենը մի քանի տակտերի ընթացքում զգայական վիճակը փոխագործվում է տիխության երանգներով: Երգն ավարտվում է անձնվեր սիրո թեմայով (*dim. u rit.*): Իինվում է տիխության երանգներով:

«ճանապարհային» երգը շատ աշխույժ է. երջանկությամբ և խինդրվ լեփ-լեցուն կերպարը առաջ է սավառնում և հիանում իր հայրենիքով: Դաշնամուրային հատվածը ներկայացնում է նպատակասլաց քոփչը (p -ից դեպի ff) (տակտ 1-9): Ռիթմիկ պատկերը ստեղծագործության ամբողջ ընթացքում չի փոխվում: Դաշնամուրային նվազակցությունը իր վրա է վերցնում հիմնական կերպարը, կրելով ամբողջ ծանրությունը՝ ավելի շատ հանդես գալով որպես վիրտուոզ դաշնամուրային պիես: Իմաստային գագարնակետը հիացում, ցնծություն արտահայտող բացականչությունն է (տակտ 17-18): Երգն ավարտվում է շաման նույնպիսի ծզմամբ, դեպի ապագայի վլացքով:

«Գարնանային» երգը պատկերում է մատադ սիրո վիրքումը՝ համարդելով այն գարնանային տրամադրություններին: Դաշնամուրային նախարանը, օգտվելով հնչյունների նուրբ երանգներով և ոիքնական հետաքրքիր կառուցվածքներով, խորասուզում է արթնացող բնության աշխարհում, միաժամանակ՝ նաև զգայական աշխարհ: Վոկալի երգարածնի մերեկին «վլկնելով» դաշնամուրային նվազակցությանը և հիանալով, գովերգելով գարունը՝ ստեղծում է իր կեսին փնտրող խոնջացած հոգու պատկեր (տակտ 1-5): Դաշնամուրային նվազաբաժինն աստիճանաբար ձեռք է բերում տափածն կառուցվածք՝ կերտելով շարժման նրբերանգներ և պահպանելով վոկալ պատկերավորությունը (sf) (տակտ՝ 12-15):

Երրորդ անցկացումը, տանելով դեպի գագարնակետ, սկսվում է p -ից և ընդունելով ակնորդային շարադրանքը՝ պաշտպանում է վոկալի գիծը, որում կրկնվում է ստեղծագործության սկզբում տրված և անպատասխան մնացած նույն հարցը (տակտ՝ 16-20):

«Տաղ օդաշուներին» մյուս երգերի հետ համեմատած, բավականին մեծածավալ է: Կերպարային բովանդակությունն առաջացնում է արբեցնող սրանչացում, հիացում երկրով, որի վրայով թևածելիս վերևու ընդգրկում է հայացքով: Կանխատեսելով վոկալ նախարանը՝ դաշնամուրային նվազաբաժինը սկսվում է բավականին երաժշտությունից դիմանիկ երանգներով (ff, sf) շարունակելով և սատարելով վոկալ կեպարը, որն իր ենթքին օժնված է ազատ տեմպային բազմազանությամբ (*ad libitum*) և առաջին խեկ բառ-բացականչությունից սկսած երգին հաղորդում է ցնծության, հիացմունքի բնույթ (տակտ 1-5): Այստեղ տեմպի բազմազանությունը շատ վառ է արտահայտված՝ ավելի հստակ ընդգծելով գրական հիմքի կշռը: Երգի առաջին մասի երաժշտական լեզուն գերծանրաբեռնված չէ ակնորդային ծավալուն նվազակցությամբ, ավելի շատ պահելով վոկալ երգարածնի կրղմը և ներդաշնակորեն ավարտելով այն *allargando-o-n* և ֆերմատոյով, կամքական նետելով դեպի երկրորդ մաս (*a tempo*) (տակտ 21-23):

Հարստանալով ակնորդային կառուցվածքով և գործածելով դիմանիկ ներկապանակ՝ այն դեպի վեր ծգուելով ստեղծում է «քոհչքի էֆեկտ»: Երգի ամեն մի փոքրիկ կտորը ունի ոչ այնքան գագարնային կետեր, հակառակը, լայնորեն գործածելով դանդաղեցումը և ֆերմատոն՝ վերադառնում է այն նույն բռչող կերպարին:

Ֆերմատոյով երկրորդ մասն ավարտվում է տեմպի փոփոխությամբ (*moderato, e maestoso*) (տակտ 55) տանում է դեպի երրորդ անցկացնան սկիզբ, որը փոխվելով նախվելին տեմպին, ձեռք է բերում կայծկլտող բնույթ (*con brio*) (տակտ՝ 58): Ֆինալին մոտ երգում կրկնվում են սկզբի տրամադրություններին ստեղծելով կերպարների ամբողջական, ցայտուն բնութագիր: Վատահաբար «Փառքի մասին երգ ենք երգում» երկրորդ ստեղծագործությունն ավարտվում է դանդաղումով և դիմանիկ տոների ներմղումով (*cresc. ff և poco allargando*)՝ հաստատելով հայրենիքի սիրո և նշանակալիության գաղափարը:

Անցնելով ժամանակի և հասարակության կերպարանափոխությունների միջոցվ՝ Գեղունի Զբշյանի ստեղծագործությունը պահպանել է իր յուրօրինակությունը, ազգային արմատների հետ ունեցած խարը կապը, զարմանալի թափանցիկությունը և այդքանով հանդերձ՝ կոմպոզիտորական գրչի ամբողջականությունն ու հնչյունային կերպարների վառ գեղեցկությունը:

**ԻՐԻՍԱ ՀԵԿՏՈՐԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
Կոմպոզիտուրա, ԵՊԿ դրամա**

*Music gives soul to the universe, wings to the mind,
Flight to the imagination and life to everything.*

Platon

Armenia is one of the most ancient cultures, going deep to times immemorial. Civilization, science, culture and music were developed side by side. Since ancient times people have been divided into those who have lived their lives wisely and those who have hit their target wisely. The wisdom of a creative breakthrough is the highest wisdom of the culture that gave birth to all his works.

At the beginning of the 20th century having undergone unbearable tragic events, human's feelings and sufferings were united, expressing shocks consonant with our era through word and voice. Having gone through the terrible events of 1915, having overcome and won the Great Patriotic War, the people literally rose from the ashes, giving the world great poets, musicians, prose writers, artists, including Geghuni Chitchyan.

One of the significant poets of the 20th century is Hovannes Shiraz whose poems Geghuni Chitchyan pays attention to. Having a subtle taste, rich and bright melodic gift, brought up on national ideas, the young composer turns to the work of the young poet. Patriotic motives widely represented in his lyrics captured the young composer. Basically, all the works on Shiraz's words are romances and songs full of philosophical lyrics (with the exception of "Melancholy"/«Արարատ» - love romance). Expressive melodiousness, nobility and spirituality, attentive attitude to the recitation are sides of his creative image. Being an excellent composer and lyricist, G. Chitchyan masterfully uses cantilena and recitative, fully expressing poetic image. Piano accompaniment in romances and songs very often transforms into a vocal-instrumental tandem, in which both vocal and instrumental art are intertwined. Elaboration of texture, rhythm, harmony, thoughtful, bright climaxes fill the process of development of a musical image with tension and dynamics, and the purposefulness of development gives drama to the music. "Piano accompaniment, along with vocals, is the main image, but in some cases the main image is only in the part of the piano accompaniment, while the vocal part complements and intensifies the emotional state expressed in the verses, creating a unified artistic whole" (Amatuni S., Life and work of Geghuni Chitchyan, Yerevan; Arches, 2003, p.77)

Romances were created a little earlier, in the 2nd and 3rd years of the conservatory (1949-1950), and songs in the years of around 1952-1953. The ministry of culture announced a competition of the best song and, having written the vocal melody, Chitchyan at the last minute asked Hovannes Shiraz to write lyrics for the melody. The latter asked him to sing the tune on the telephone and immediately recited the lyrics for the first verse and chorus. Having completed the song quickly, G. Chitchyan sent her work to the contest and was awarded a prize. Unlike four other romances, "Ararat"/ «Արարատ» was not bought by the Ministry of culture due to patriotic spirit of the work, but it became one of the most famous and beloved romances. Having popularity in the diaspora the romance has indeed become a very loved one for every Armenian.

The famous and well-known people along which were A. Tutunjian, G. Galachyan, S. Galstyan sang the romances by G. Chitchyan. T. Sazaryan, a national artist and a celebrity known all over the world, was the first who paid attention to the works of the young student and sang the romances "Melancholy" and "Ararat", touching upon the team of tough mind. At that time a fund recording of these works was created where Chitchyan accompanies T. Sazaryan. Also, a brilliant translator Polyakina-Aristakesyan being a great singer possessed a vocal breath and poetic style. Not forgetting the patriotic background of Hovannes Shiraz poems, Chitchyan through her romances and songs tried to make listeners understand all the depth and feeling of Armenian soul.

The young composer turns to the works of the young poet in tune with his artistic nature. Expressive melodiousness, nobility and spirituality, careful attitude of recitation are the sides of creativity.

The idea of performing and its implementation should start with the analysis of the musical content and, of course, with the psychological basis of the text. It is very important to use "diction", "breathing", phrasing, form and the same "cantabile", which are necessary for an internal idea of the sound quality and the dynamics of the phrase. To create "cantilena" sound it is necessary to achieve a rich performance that varies in strength and timbre. "The texture of the accompaniment part in vocal.... plays can be so complex that it often requires the professional skill from the pianist" (K. Vinogradov On the specifics of the artistic relationship between the pianist-accompaniment and the singer./ Musical performance and modernity. Issue 1 M.: Muzika, 1988, p.157)

It is very significant not to forget rhythm, strictly controlling "rubato", "ritenuto" "accelerando" correctly, creating a musical picture. The pianist accompanist, using a structure of an artistic phrase, a poetic line, feeling the dynamic shades, rhythmic turns, should use the pedals extremely carefully ,appropriately supporting the vocal performance ,changeable meter rhythms. The implementation of the composer's idea lies in revealin, correction and reflection of artistic image. "...The real embodiment of artistic work would be impossible without creative work of creative imagination. Thanks to the power of imagination the idea becomes a real phenomenon..." (Finkelberg N.B., Yavorski L., On performance/Musical performance, issue 10, M.:Muzika,1979,p.149) The voice(song) keeps pace with all perturbations reflecting and being a mirror of change.

"Violet" / «Սաղմակ» is a tragic, dramatic romance miniature full of melancholy. Here two figurative images arise: the first part of the romance is in a narrative tone with sad and sorrowful colours. The intonation closeness to Armenian folk songs increases its impressiveness and expressiveness. The piano interlude, completing the first part, heralds the second part. The expanding dialogue, the appearance of sixteen, trioles, crescendo to fortissimo leads to the climax of the romance, with which the second part starts (tact 11-14). Her music expresses anger, protest and acquire an agitated character. But, unfortunately, this protest, finding no solution, remains as bitterness ans regret, the accompaniment becomes calm, again sad, symbolizing a drooping violet (tact 22-24).

"Ararat"/ «Արարատ» is a sketch of the mountain sacred to all Armenians, which is "so close and so far". This thoughts are already expressed in instrumental performance, from the first tact of which is recreated a majestic picture of the mountain (1-9) due to texture (plats 4) and nuance. The tempo of the piece "maestoso andante", the movement of the melody on the background of the accompaniment maintains the same image. The piano interlude of the second part of the romance (*con brio, accelerando*) is more agitated leading to the climax (tact 22-28). Thanks to the tense intonation of the vocal part, the accompaniment of triolli and gradual crescendo it sounds passionate and ardent (tact 29-32). The final address to the mountain expresses regret meanwhile expressing hope for the future (tact 35-38).

"Melancholy"/ «Կյարնոց» is a work of love and lyrical character expressing bitterness and melancholy for lost love. The lyrical nature of the vocal part and the measured accompaniment show a sad and melancholic image (tact 8-12). Further, the romance ,losing its narrative nature, gets a more active and effective character (tact17-18). The third part reaching its climax sounds passionate and appealing (tact 28-33). In the end, having a relatively calm character, the romance expresses the feelings of sadness and melancholy.

The romance "My holy homeland"/«Իս սովոր հայթիշը» has something in common and at the same time is contrasted to the romance "Ararat".

It is an epic, majestic ballad and an ode of worship to the Motherland, praises to the fatherland, ready to sacrifice the life to save it. The mood of the romance starts in the introduction (tact 1-2). Its texture is the basis on which the vocal part develops. Its low voice, the breadth of melodic performance emphasizes the

power and greatness of it. Gradually moving to the upper register, the piano part with the increase of the tempo reaches the climax which coincides with the words "I am your native land, I am your forever" (tact 18-22). Light Es-dur rich in accord triplet texture softens the atmosphere of the romance and brings majesty and greatness to the music. The work ends with a return to the initial intonations like a hymn (tact 27-33).

The romance "They say that" / «Ասում են թե» not only expresses love lyrics but also reveals a deep tragedy of human soul. The melody of the vocal part due to the soft outlines and clear accompaniment has a melodic narrative with some anxiety (tact 5-9). The second part of the initial thought contains a slight development, leading to a relative climax ("All my life I have been searching for you") (tact 14-16). The next piece, beginning with P, reaches the bright and brilliant forte on the background of the repeated intonation, expressing a dual character (tact 21-22). The heavy part of the romance falls on the final part in which the accompaniment full of sixteenth notes, and tempo deviations continue inner dynamics expressing energy and drive. Climax "to accept death", which comes after a slight slowdown, is perceived very vividly. After a tense fortissimo melody goes down, the movement gradually slows down and at last stops. The song, having the same expressiveness, melody and interesting rhythmic finds, takes on small-scale verses, intonations close to art, reaching high poetry.

"The song about Sevan" / «Եղանակ Սևանի» is a small work in form, but rich in imagery, musical and expressive means. Possessing the features of cantilena and tempo (moderato cantabile), the song has metamorphic images, comparing the image of a female with the image of Sevan. The piano part has a narrative character expressing folklore and popular phrases (tact 1-5). The vocal part continues the meaningful one filling it with rhythmic and melodic touches. The piano accompaniment, rising higher in the register, intensifying the dynamic shades, leads to the climax (*f*) (tact 13-15). During some tacts the emotional state is replaced by sadness. The song ends with the theme of unresponsive love (*dim. and rit.*).

The song "Road" / «Ճանապարհային» has a very active character, depicting an image overflowing with happiness and joy, flying forward and admiring his homeland. The piano performance illustrates the rapid flight (*from p to ff*) (tact 1-9). The rhythm does not change throughout the work. The piano accompaniment artistically creates the main image, acting more like a virtuoso piano piece. The conceptual climax is an exclamation showing delight and rejoicing (tact 17-18). The song ends with the same rapid movement to the future.

The song "Spring" / «Գարնանային» depicts the bloom of affection comparable to the mood of love. The piano part, using gentle sound colours and an interesting rhythmic structure, immerses you in the awakening nature and also in the sensory world. The melody of the vocal part "echoes" the piano accompaniment, and, admiring and praising the spring, creates the image of restless spring searching for its significant one (tact 1-5). The piano part gradually obtains a harp-like structure, depicting the shades of movement and supporting vocal imagery (*sf*) (tact 12-15). The third conduction towards the climax starts with P, and as an supporting vocal line where the same question asked at the beginning of the work and left unanswered is repeated (tact 16-20).

"Song about pilots"/«Տաղ օդաչուներին» compared to other songs has rather a big volume. The figurative content evokes rapturous delight and admiration for the country, motherland which he sees from above.

Anticipating the vocal part, the piano part begins with rather expressive dynamic shades (*ff, sf*), continuing and supporting the vocal image, which, in its turn, uses a free tempo variety (*ad libitum*), and starting with the first word exclamation, gives the song joyous and enthusiastic character (tact 1-5). The tempo variety is very clearly presented here, emphasizing the literature basis more. The musical language of the

first part of the song is not overloaded with the accord accompaniment, supporting the vocal part more, and consonantly ending it with allargando and fermato, smoothly passing to the second part of the song (*a tempo*) (tact 21-23). By enriching the accord structure and using dynamic palette, it creates a "flight effect", rushing upward. Every small piece of the song does not have such culminating points, but, on the contrary, returns to its flying image, making extensive use of slowdown and fermato. The second part of the fermata ends with the change of the tempo (moderato, e maestoso) (tact 55), leading to the beginning of the third part which is changed with the former tempo and gets a sparkling character (*con brio*) (tact 58). Towards the finale the song repeats the mood expressed in the beginning, creating a whole convex characteristic of the image. Echoing affirmatively "We sing a song about glory". The work ends with a slowdown and intensification of dynamic shades (*cresc. ff and poco allargando*), claiming the idea of significance and love to the Motherland.

Having gone through the metamorphoses of time and society, Geghuni Chitchyan preserved her originality, deep connection with national roots, amazing transparency and, alongside with it, the integrity of composing and a bright beauty of sound images.

IRINA HEKTOR GRIGORYAN
Concertmaster, Docent of the YSC

The composition "Song about Glory" by Geghuni Chitchyan is a musical reflection of the life of the people of Armenia. The author's desire to express the feelings of the people, their joys and sorrows, their aspirations and dreams, their love for the Motherland and the desire to defend it from invaders, is clearly reflected in the music. The melody is simple and lyrical, the harmonies are rich and varied, the rhythms are dynamic and expressive. The composition is a true masterpiece of Armenian folk music, a reflection of the soul of the people.

The composition "Song about Glory" is a musical reflection of the life of the people of Armenia. The author's desire to express the feelings of the people, their joys and sorrows, their aspirations and dreams, their love for the Motherland and the desire to defend it from invaders, is clearly reflected in the music. The melody is simple and lyrical, the harmonies are rich and varied, the rhythms are dynamic and expressive. The composition is a true masterpiece of Armenian folk music, a reflection of the soul of the people.

The composition "Song about Glory" by Geghuni Chitchyan is a musical reflection of the life of the people of Armenia. The author's desire to express the feelings of the people, their joys and sorrows, their aspirations and dreams, their love for the Motherland and the desire to defend it from invaders, is clearly reflected in the music. The melody is simple and lyrical, the harmonies are rich and varied, the rhythms are dynamic and expressive. The composition is a true masterpiece of Armenian folk music, a reflection of the soul of the people.

The composition "Song about Glory" by Geghuni Chitchyan is a musical reflection of the life of the people of Armenia. The author's desire to express the feelings of the people, their joys and sorrows, their aspirations and dreams, their love for the Motherland and the desire to defend it from invaders, is clearly reflected in the music. The melody is simple and lyrical, the harmonies are rich and varied, the rhythms are dynamic and expressive. The composition is a true masterpiece of Armenian folk music, a reflection of the soul of the people.

The composition "Song about Glory" by Geghuni Chitchyan is a musical reflection of the life of the people of Armenia. The author's desire to express the feelings of the people, their joys and sorrows, their aspirations and dreams, their love for the Motherland and the desire to defend it from invaders, is clearly reflected in the music. The melody is simple and lyrical, the harmonies are rich and varied, the rhythms are dynamic and expressive. The composition is a true masterpiece of Armenian folk music, a reflection of the soul of the people.

Р
О
М
А
Н
С
Ы

ռ
ո
ւ
ս
Ե
Ր

R
O
M
A
N
C
E
S

ՍԱՐՈՎԻՉԻՆ

ФИАЛИКЕ

VIOLET

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտության՝ Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Moderato

Фи-ал-ке-вдруг

шаш-мին ա-шաց

մա-նու-սա-կին

в-е-тер шеп-нуя:-

եկ ծավ սա-նեմ

кмо-рио те-бя

шյա-և-դից.

я-у-не-су.

ծա-դիկն ա-шաց

О, нет, мо-лю,

եւ կը-մեռ-նեմ,

не тронь- ме-ня,

рѣ ինձ պո - կես իմ մայր նո - դից:
 в чу- жой зем-ле по - гиб - ну я.
subito p *mf* *crescendo*

f *cresc.*

f
 զը - նա-վա-սաց կար - ծես սո - մին
 Но не по - ве- рил ве - тер злой.
ff

rit.

pi - չա - րա - գավ
вгне - ве́ сор - вал

պո - կեց
сво - ей

ծաղ - կին:
ry - кой.

cresc.

rit.

a tempo

p

Բայց նույն պա - նին
И в тот же миг

իր ձեռ - քի մեջ
вдруг у - мер - ла

a tempo

p

մե - ռած սե - սավ
фи - ал - ка та,

մա - նու - սա - կին:
фи - ал - ка та...

poco rit.

pp

ԱՐԱՐԱՏ

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

ԱՊԱՐԱՏ

ARARAT

Երաժշտութեա՝ Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Maestoso - Andante

The musical score is divided into three sections, each with its own title and lyrics. The first section, 'ԱՐԱՐԱՏ', has lyrics by H. Shiraz. The second section, 'ԱՊԱՐԱՏ', has lyrics by O. Shiraz. The third section, 'ԵՐԱՋՈՒՄ', has lyrics by G. Chitchyan. The score is written for three staves, likely for a piano or similar instrument. The first staff begins with a dynamic 'sf' (fortissimo) followed by 'mp' (mezzo-forte). The second staff begins with a dynamic 'p' (pianissimo). The third staff features dynamics 'cresc.' (crescendo) and 'ff' (fississimo).

poco a poco rit.

mf

Инъ - ёб - ёб - ёбъ въ юшъгъ юмъ И - ёш - ёшъ,
О, как пре - красен ты, мой А - ра - рат,

a tempo

p

юбъ ё - ёш - ёбъ - ёбъ
как мо - и меч - ты

ришъгъ юл - юш - юшъ
не по - ро - чен, свят.

я югfu взор, тишина на тебе, дюйм пыль, стынет как снег, чирк - гашп, сне - жок,

p

был ши - фи и ми - си,
как ты - бли - зок мне,
и как ты - да - лек...

p

=> *poco rit.*

a tempo

f sf con brio *accelerando*

3

3

f

cresc.

ff

f

con brio

Ур - рѣ, син ѿлі - сї ыр -
Дол - голь бу - дешь ты да -

cresc.

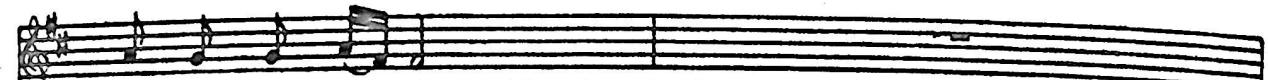
f

- юши,
- лек

и - ги - ги, от ме - ня,

юд юи - юи ип - сїк
о мой А - ра - рат,

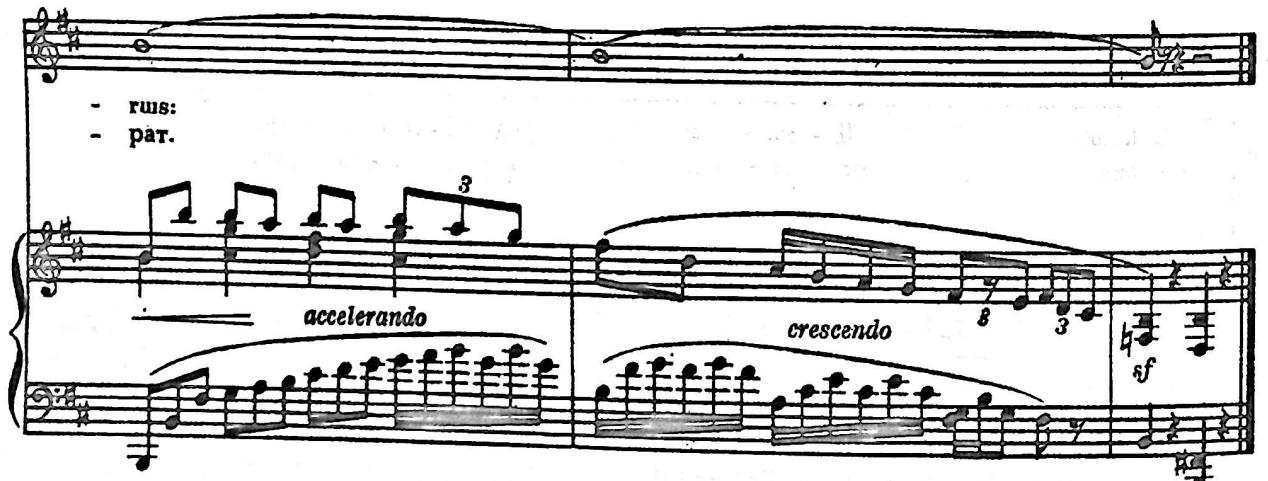
ff

եվ այս - խն ին - ուլ...
օ, մօ - յ րօ - րա...

Ա. - րա - րաս
Ա - րա - թէտ,
Ա. - րա -
Ա - րա -

ԿԱՐՈՏ

Խոր՝ Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

ТОСКА

MELANCHOLY

Երաժշտութեղ՝ Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Moderato con anima

The musical score consists of three staves of musical notation for a three-octave keyboard instrument. The notation is in common time, with various clefs (G, F, C) and key signatures (B-flat major, A major, G major). The first staff starts with a dynamic *f* and ends with *poco accel.*. The second staff begins with *a tempo* and includes dynamics *p* and *accel.*. The third staff concludes with *rit.*, *p*, and *mp*. The score is divided into measures by vertical bar lines.

фи - п - ги - би
 по - ю гла - за, ах - фру ыг - ыа -
жет - ся

{

- ги, я об - ная - те - бя. ыг -
 мне, я об - ная - те - бя. ыг -
лю -

- ыи - ми - ыи - ит.
 - бовь - ты - мо - я!

cresc. *f*

f

бе - ру - фи - зи - п - ги - ни - и
 Зак - ро - ю - гла - за, - и

- бе - ру - би - фи - зи - п - ги - ни - и
 ка - жет - ся - мне, - я об - ная - те -

- бе - ру - би - фи - зи - п - ги - ни - и
 би - об - ная - те -

- бе - ру - би - фи - зи - п - ги - ни - и
 - бя, - о - лю - бовь, - мо - я!

f con brio

синг
Кор -

твр
да ж,

и - шг
о - пья -

cresc.

accel.

- синг
- иен,

шг - скн
от - кро -

тв - ри - гла -
ю гла - за,

cresc.

accel.

ff

pp poco rit.

с - си - би - ги
ис - че - за - ешь

ти ды
ты...

с - си - би - ги
ис - че - за - ешь

ти ды:
ты.

sf

pp poco rit.

Handwritten musical score for voice and piano. The top staff shows a vocal line with a melodic line above it. The piano accompaniment consists of two staves below. Measure 3 starts with a piano dynamic. Measure 4 begins with a vocal entry.

Handwritten musical score for voice and piano. The top staff shows a vocal line with a melodic line above it. The piano accompaniment consists of two staves below. Measure 5 starts with a piano dynamic. Measure 6 begins with a vocal entry.

Пу -
Жаж -
ду -

да -

иц, цыл
тво ей

да -
люб -

риш:
ви.

p

и, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи,
Ах, я пла - мя, ты - во - да.

c
pp

и, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи,

рѣ ьи ьи ьи ьи, ьи, ьи, ьи, ьи,
Ес - ли твой я, где же ты, ьи, ьи, ьи
где же

и, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи, ьи,

rit.

дол:
ты .

p rit pp

p rit pp

ԻՄ ԱՈՒՐՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

КРАЙ МОЙ РОДНОЙ

MY HOLY HOMELAND

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտութեղ՝ Գ. ՉԻՏԿՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Moderato maestoso

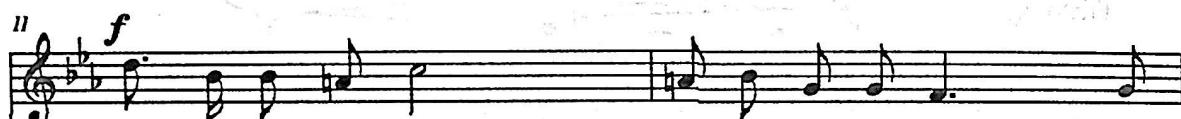
1
Voice: *իմ սուրբ Յայրենիք,*
Piano (right hand): *Օ, կрай մոյ հոռոտոնի,*
Piano (left hand/bass): *f*, *mf*
2
Voice: *դու սորտիս մեջ ես դու սորտիս մեջ ես,*
Piano (right hand): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
Piano (left hand/bass): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
3
Pno. (right hand): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
Pno. (left hand/bass): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
4
Pno. (right hand): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
Pno. (left hand/bass): *ասերդ-ի մո-եմ տի, յա ասերդ-ի մո-եմ տի, յա*
5
Pno. (right hand): *ոչ լեզ-վիս վր-րա, իմ սորտիս մի-ջից՝*
Pno. (left hand/bass): *օ տե-бе մеч-տի. Բո- ասեր-տի մի-ջից՝*
6
Pno. (right hand): *ոչ լեզ-վիս վր-րա, իմ սորտիս մի-ջից՝*
Pno. (left hand/bass): *օ տե-бе մеч-տի. Բո- ասեր-տի մի-ջից՝*

рѣ ахир-шру дѣл-ѣд
серд-це рож-де-но,

прн - 2иѣ _____ рп - 9р ѿ-иѣ һнір-һні-рш:
как зна - мя тво - е го-рит о-но.

Pno.

Эыл п1-9н1м 9п - 9н1
Не хо - чу кри - чать

юл аф - 9п 9ш-9иѣ, 9ш -
о люб - ви сво - ей, но

Pno.

13

rill.

9ш-9иѣ 9и - 9ш-9иѣ,
з9най 9рай род-ной,

9ш-9иѣ 9ај - 9и - 9иѣ:
сын я вер - ный твой.

Pno.

15 *p* *accel.*

15 *p* *accel.*

Pno. *p* *accel.*

17 *cresc.*

17 *cresc.*

Pno. *cresc.*

19 *ff*

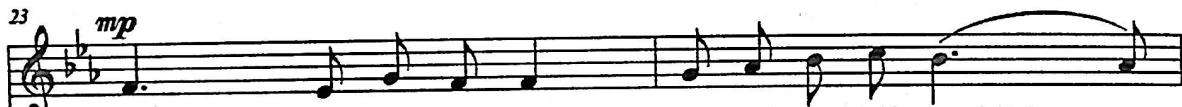
19 *ff*

Pno.

Pno.

21

Pno.

23

Pno.

25

accel. e cresc.

a tempo (maestoso)

27

mf

и м упирр Эшј - ре - ихе:
о, край мой родной,

Pno.

27

mf a tempo

3 3

29

и п упир - ихи мно ги, и п упир - ихи мно ги
те - бя я слав - ли, всерд - це мо - ем

Pno.

29

31

cresc.

f

accel.

рил.

и м Эшј - ре - ихе:
лю - би - мый край.

Pno.

31

ff

3 3

cresc. 3

accel. 3

рил.

ԱՍՈՒՄ ԵՆ ԹԵ...

ГОВОРЯТ...

THEY SAY THAT

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտություն՝ Գ. ՉԻՏԿՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Andante ma non troppo ed espressivo

Voice

Piano

The musical score consists of three staves. The top staff is for the Voice, the middle for the Piano, and the bottom for the Bassoon. The score is in common time, with key changes indicated by key signatures. Dynamics such as *mp*, *f*, *poco rit.*, *a tempo*, *cresc.*, and *p* are used throughout. The lyrics are written in both Armenian and English, appearing below the vocal line. The vocal part starts with a sustained note, followed by a melodic line with eighth and sixteenth notes. The piano part provides harmonic support with chords and bass lines. The bassoon part is present in the third section of the score.

Ա-սում են թե մե - ռածն հո-ղից
Го - во - рят, у - ме - рев, встаем

դուրս ե գա-լիս ծա - ղիկ դա - ռած
мы из зем-ли всег - да цвет-ком...

a tempo

Ա-սում են թե մե - ռածն հո-ղից
Го - во - рят, у - ме - рев, встаем

դուրս ե գա-լիս ծա - ղիկ դա - ռած
мы из зем-ли всег -

cresc.

13

cresc.

пѣк ѹш - ѹшъ.
да цвет-ком...

Чуши-ѹри ѹвъ ѹши
Всю жизнь ис-кал

н - ри-и-и-гъ - шр-
стос-кой те-бя, — ро-

Pno.

cresc.

f

16

снілъ - ѹвъ - ѹи
син - ки слез

ѹ - пѣк ѹш - ѹшъ,
всерд-це мо-ем...

ѹши ѿ ѹи ти ѹи
и, ес-ли-мир

Pno.

19

accel.

ѹпъри ѹши ѹн-ѹи, вновь при-ду я

ѹи вновь за-хочу я

ѹши смерть

ѹп ѹи-и-и, при-я-ть —

19

f a tempo

allargando ff

ff agitato

Pno.

accel.

f

allargando

22 *mf*

рѣ
коль ып ытви - ии
цвет-ком, лю - ыи ыш-кѣ-лѣ,
бовь ы мо - я, ыдъ ы ти ы ы не бу-дешь

Pno.

22 *mf*

25 = =

бш - ыиц
ря - дом ыш - ыиц
си - ыиц ять... ыиц

Pno.

П
Е
С
Н
И

ѣ
ѓ
ѹ
ѹ

S
O
N
G
S

ԵՐԳ ՍԵՎԱՆԻ ՍԱՍԻՆ ПЕСНЯ О СЕВАНЕ THE SONG ABOUT SEVAN

Խոր՝ Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտության՝ Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Moderato cantabile

The musical score consists of six staves of music. The first two staves begin with a treble clef, a key signature of one sharp, and a common time signature. The third staff begins with a bass clef and a common time signature. The fourth staff begins with a treble clef and a common time signature. The fifth staff begins with a bass clef and a common time signature. The sixth staff begins with a treble clef and a common time signature.

Dynamic markings include *mf*, *mp*, and *p*. The lyrics are written in Armenian and Russian below the music. The lyrics for the first two staves are:

Ե - շաղ - ին - ցի
Сны о сча - тье

The lyrics for the third staff are:

վաղին ան անձ ե - կա դե - պի մեզ,
я, как цветы, в бу - кет соб - рал для тебя,

19. иши
 вдруг
 ш - ы - ы
 сверк-нул
 свет
 ии-иши
 тво - ей
 ыри-иши,
 вол - ны,
 ии - ии
 серд - це
 ыи - ыи
 вмиг я,

f

ни - ии - ии:
 по - тер - ял.
 ыи
 Mo
 ди - ди - ди
 ре жур - чит
 ыи - ыи
 в ли - ке
 ыи - ыи
 тво - ем,

p

и - ии - ии - гри
 о-чей си - них
 ш - ии ыи
 цвет вол - ны,
 ыи - ии ыи - гиаш
 ле - бедь я - твой,

1.2.

բը - չում իմ մեզ, կըս-ցին սէ - րու կա - նաւ
не - су в - клю - ве те - бе вет - ку я люб -

3.

ծիլ: / կըս-ցին սէ - րու կա - նաւ ծիլ: Օ, Ան -
տի - բե вет - ку я люб - ви. Բի - рю.

rit.

վան, դու. վի - րուզ լին:
- 20 - վայ մոյ Се - վան.

8

rit.

Երազներս՝ վարդ ու նարգիզ
Զաղած եկա դեպի քեզ,
Լույս ալիքը դիպավ կըրծիս,
Սիրտս խաղաց նավի պես:
Ծով ծիծաղով լցված երես,
Ալիքներդ աչեր բիլ,
Ես մի կարաս՝ թռչում եմ քեզ,
Կողին սերս կանաչ ծիլ:

Օ, Սևան, դու լիճ ես փիրուզ,
Հմայք ունես սև ծովի,
Սերս այդպէս՝ լորիկ մի լույս,
Բայց սիրտ ունի արծվի:
Քույրն ես դու երկնից իջած
Գեղամ-շընաղ լեռների.
Իմ սիրուհու կըրծի պես բաց,
Գեղեցկությունդ անթերի:

Աղրուր ես դու, բյուրեղը քո
Չունի ուրիշ ոչ մի ծով,
Խնչպես չունի վարդը սիրու
Երկրիս քույրը կենաքրով:
Ծով, ծիծաղով լցված երես,
Ալիքներդ աչեր բիլ,
Ես մի կարաս՝ թռչում եմ քեզ,
Կողին սերս կանաչ ծիլ:
Օ, Սևան, դու լիճ ես փիրուզ:

Сны о счастье я, как цветы,
Собрал в букет для тебя,
Вдруг сверкнул свет твоей волны,
Сердце вмиг я потерял.
Море журчит в лице твоем,
Очей синих цвет волны,
Лебедь я твой, несу в клюве
Тебе ветку я любви.

Севан синий как бирюза,
Не нагляжуясь я на тебя,
Крошка птичка любовь моя,
Но сильнее и орла.
Ты аромат, ты чудеса
Горы Гехам в лунный час,
Как и любви моей чары,
Твои чары без прикрас.

Родника ты ярче струи,
Светлей в морях нет волны,
Как нет даже средь роз любви Всей
красы родной земли.
Море журчит в лице твоем,
Очей синих цвет волны,
Лебедь я твой, несу в клюве
Тебе ветку я любви,
Бирюзовый мой Севан!

ԱՐԱՊԻՐՀԱՅԻՆ

ПОПУТНАЯ

ROAD

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ

Слова О. ШИРАЗА

Lyrics by H. SHIRAZ

Ոլովին տերապ' Մ. ԼԱՆԴՄԱՆ

Русский текст М. ЛАНДМАНА

Russian text by M. LANDMAN

Երաժշտություն՝ Գ. ՉԻՏՅԱՆ

Музыка Г. ЧИТЧЯН

Music by G. CHITCHYAN

Allegro

Ф.-п.

Голос

Поезд
Սը-լա-

мой, ле-ти!
-шн-гир,
Поезд, ле-ти!
ֆնշն-գիր,
Рас-цве-ли
Սը-լա-ցիր,
са-ды
шн-гир

на тво_ем пу_ти, неж_ ны_е цве_ ты, снежны_е хребты,
 дср- гб- 4р ип дшн, 2к, дср-гб- 4р 4л рт-фнц-цл-збр.

ро_ши то_ по_ лей Роди_ ны мо_ ей.
 бр- 4рни 4ш2-инк- рпц шн_ збр, шн_ инс_ дшн,

Вет_ ру на встре_ чу, по_ езд мой, ле_ ти!
 Пц - шн- дг 4пн 4н 4р вшн ил 5гн

f

Джан!
2шн.,

Серд- абр- це сме-
тпу шн.

-ет
-цбн ся, серд- це па- ет!
-цбн

По- бр
езд, как пес- ня, рвет- ся в по-

лет.
нпн,

На-
рпн

сыпь,
сш-

рель- сов стук,
фбн- фп- рбн

сты- ков пе- ре- бор.

иц- исг рп- си- ю,

стан- ций ог-

бр үшн- үлс-

на, жел- тый све- то- фор... Даль те-

нпн, сш- дши фжпн ш- үп- үл-

42.

бя
-гир,
зо-
шн.,
вет,
гир,
мчишь
чишдя
же
кши-
впе-
рь

||3.

ред!
-ири:
фор...
-ири:
Даль те.
Уп-
льш-

бя
-гир,
зо-
шн.,
вет,
гир,
мчишь
чишишдя
же
кши-
впе-
рь

-ред
 -и-, даль зо- вет!
 -и-, ир- ю- ги-

Սլացիր, անցիր, գնացք Հայրենի,
Սլացիր, անցիր մրրիկի նման,
Չէ, մրրիկի էլ թափով սլացիր,
Երկրին դաշտերով անցիր, անսահման,
Ուր աղմկում են զյուլեր ցան ու ցիր:

Կրներգ.

Զան, սիրտս այնպես ուրախ է բախտս,
Երբ քո գնացքն է ահեղ պանամ,
Թող հավերժորեն սլացք հնչի,
Երջանկությունը համասխյուռ անի:
Սլացիր, անցիր, գնացք Հայրենի:

Սլացիր, անցիր, գնացք Հայրենի,
Սլացիր, անցիր, կայանից կայան,
Եվ քո ենտևից մրրիկ չի հասնի,
Թող իրար գոգվեն քաղաք ու ավան,
Գյուլեր ծաղկավետ, հողեր հայրենի:

Կրներգ.

Սլացիր, անցիր, գնացք Հայրենի,
Սլացիր երկրին դաշտերով անծայր.
Բաց են քո առջև ճամփաները բյուր,
Դաշտեր անսահման, հողեր վարդարույր,
Ուր կյանքն է ծաղկում, ուր երգն է հնչում:

Կրներգ:

Զան, սիրտս այնպես ուրախ է բախտս
Երբ քո գնացքն է ահեղ պանամ,
Թող հավերժորեն սլացք հնչի,
Երջանկությունը համասխյուռ անի:
Սլացիր, անցիր, գնացք Հայրենի:

Поезд мой, лети! Поезд, лети!
Расцвели сады на твоем пути,
Нежные цветы, снежные хребты,
Рощи тополей Родины моей.
Ветру навстречу, поезд мой, лети!

Припев:

Джан! Сердце смеется, сердце поет!
Поезд, как песня, рвется в полет.
Насыпь, рельсов стук, стыков перебор,
Станций огни, желтый светофор...
Даль тебя зовет, мчись же вперед!

Поезд мой, лети! Поезд, лети!
Молодых лугов краше не найти!
Зданья городов в зелени садов,
Избы деревень прячутся в сирень.
Песне навстречу, поезд мой, лети!

Припев.

Поезд мой, лети! Поезд, лети!
Облака плавят, шепчут: «Не грусти».
Про любовь и труд провода поют,
Говорят мосты и шумят кусты.
Счастью навстречу, поезд мой, лети!

Припев:

Джан! Сердце смеется, сердце поет!
Поезд, как песня, рвется в полет.
Насыпь, рельсов стук, стыков-перебор,
Станций огни, желтый светофор...
Даль тебя зовет, мчись же вперед!
Даль зовет!

ԳԱՐԱՄԱՅԻՆ

ВЕСЕННЯЯ

SPRING

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտութեան Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Allegro

Վարչական է, վարչական է, նոր կյանք - ին ծաղկամբ է այդ պուր եւ իմ երանց,
Весна вновь свер-ка-ет, вновь жизнь рас-цве-та - ет, но где ты, сон любви.

f

ди - ги би 1., ып ыр - ыши:
вес - на здесь, где же ты.

Песнь вес - ны

вновь зве - нит,

вновь зве - нит,

брб - роз пья - нит,

ш-пияб ык ык ш-пияб 1.
без те - бя жизнъ мо - я,

mf
 рѣ-вш-ши фрѣ-ши. я.;
 как пти-ца без крыла:
f
 Сю-и ш - ги.
 Где ты, где,
 бри- - юнг би,
 те - ба жду.

sf
f
 бри- - юнг би:
 жду те ба.

1.2.

sf
mp
 3.

Գարուն է, գարուն է,
Նոր կյանքը ծաղկում է,
Այդ ո՞ր ես, իմ երազ,
Գարուն է, դու չկաս:

Կրկներգ.- Գարունը կանչում է,
Վարդերով հընչում է.
Առանց քեզ իմ սիրտն է
Թևաթափ բոշուն է:
Տուն արի, կանչում եմ, կանչում եմ:

Լույսերը Սևանի,
Հույզերը կենդանի
Թող վառվեն քո ճանփիմ,
Տուն արի, իմ անգիմ:

Կրկներգ:
Չես գալիս, ես կզամ,
Անձրկի այես կզամ,
Թող, թե ինձ կարոտեն,
ճանփերդ ծաղկուտեն:

Կրկներգ.- Գարունը կանչում է,
Վարդերով հընչում է.
Առանց քեզ իմ սիրտն է
Թևաթափ բոշուն է:
Տուն արի, կանչում եմ, կանչում եմ:

Վեսна вновь сверкает,
Вновь жизнь расцветает,
Но где ты, сон любви,
Весна здесь, где же ты.

Припев: Песнь весны вновь звенит,
Аромат роз пьяният,
Без тебя жизнь моя,
Как птица без крыла.
О где ты, тебя жду, жду тебя.

Севан лучезарный
И радость желаний
Светят пусть на пути,
Любовь моя, приди.

Припев.
Тебя не дождусь я,
Дождем разольюсь я,
Чтоб весь путь пред собой
Расцвел, как сад весной.

Припев: Песнь весны вновь звенит,
Аромат роз пьяният,
Без тебя жизнь моя,
Как птица без крыла.
О где ты, тебя жду, жду тебя.

SU Դ ՕՉԱՉՈՒԵՐԻՆ ՊԵСНЬ О ЛЕТЧИКАХ SONG ABOUT PILOTS

Խոր Հ. ՇԻՐԱԶ
Слова О. ШИРАЗА
Lyrics by H. SHIRAZ

Երաժշտութեան Գ. ՉԻՏՅԱՆ
Музыка Г. ЧИТЧЯН
Music by G. CHITCHYAN

Allegretto

Voice

Piano

5 *ad libitum*

Հեյ, դը - րախ - ափ նի - կե հավ - քեր և դու ար - տուն
Гей, рай-ских птиц хор не - зем - ных, и ты пе - вец -

8 *mf*

վա - դոր - դյան, և դու սի - րո ու վար - դի պես թո - վի սո - խակ
люб - ви мо - ей. - Ты со - ло - вей, чья песнь весной то - мит серд - ца -

tr accel.

12

ни - ке - да юн'
всех лю - дей.
рп - ли р бахи - рий
Все вы пев - цы
и - яб - ви - фр -
ко - всел сто - рон,
и - аш - ыа - ля -
Ле - ти - те к нам

12

Pno.

16

бр - ыб - ыбр
гимн спо - ем,
рп - нар ш - ыбр
пус - кай зве - нит
ял - ыбр ында мпин
звон - ко ваш звон,

16

Pno.

19

ынди - ып
бр - ыб - ыбр
о славе песнь
ышап - ып
мы по - ем,
ынди - ып
бр - ыб - ыбр
о славе песнь

19

Pno.

accel.

8va

22 *a tempo*

22 (8va) *a tempo*

Pno.

26

26

Pno.

30

30

Pno.

34

34

иши - ришиг
об - ла - ков
луп
вам
дѣ - рѣн:
род - ных,

Pno.

37

1 - рѣнг
ле - ти - те вы
куп
вам
рѣн - ѿ - рѣн
ор - лы вслед,
фшар - нѣ бахи - рпий
им не док - нать

37

Pno.

40

40

Рно.

40

43

Бр - ы - хи - ръ - пр - ри - ри - хи - и,
во - сл - ву - вам - гимн по - ет.

Pno.

43

Бр - ы - хи - ръ - пр - ри - ри - хи - и,
во - сл - ву - вам - гимн по - ет.

Pno.

46

Ры - бир цве - тет, юн - а млы, юн - ын, бр - ын, юн - а млы, юн - ын.

Pno.

46

Ры - бир цве - тет, юн - а млы, юн - ын, бр - ын, юн - а млы, юн - ын.

Pno.

49

Хлеб на по - лях, сре - ет дав - но, бр - ы - ки - ри - зи - го - рит ог - нем

Pno.

49

Хлеб на по - лях, сре - ет дав - но, бр - ы - ки - ри - зи - го - рит ог - нем

Pno.

52

шр - дыл - нтр
и ляет ви - но,

шр - дыл - нтр
ах ви - но.

52

Pno.

rit.

8vb

55 tempo moderato e maestosa

«
Гей, пп - ряхи - ии
рай-ских птиц

ни - կа հավ - բեր
хор не - зем - ных,

և որ ար - սուլ
и ты пе - вец

55

Pno.

f

58 *a tempo (con brio)*

վա - դոր - ոյան,
люб - ви мо - ей.

և որ սի - րո
ты со - ло - вей,

ու չյա վար - դի - ախ
песнь вес - ной

58

Pno.

61

թռ - վիզ սո - խակ ու - կե - ծայն
տօ - միտ սերդ - ца առ լո - դեյ.
բռ - լոր ճախ - րուն
Վո ա պ ե պ է ց ի

Pno.

64

ու թե - վա - վոր լու - սա - դայ - լա եր - զիշ - ներ
սօ առ լու լե - տի տե կնամ գիմն սպօ - եմ,

Pno.

67

բռ - նար ա - ներ թռ - սեր ինձ նուն իսրայ - րուն եր - զենք
պս - կայ զվե - նիտ զվոն - կո աս զվոն, օ սլա - վե լեսնի

Pno.

70

Pno.

cresc.

70

73

Pno.

73

76

Pno.

76

СОДЕРЖАНИЕ

РОМАНСЫ	
ФИАЛКЕ	15
АРАТАТ	16
ТОСКА	19
КРАЙ МОЙ РОДНОЙ	25
ГОВОРЯТ...	31
ПЕСНИ	
ПЕСНЯ О СЕВАНЕ	36
ПОПУТНАЯ	39
ВЕСЕННЯЯ	40
ПЕСНЬ О ЛЕТЧИКАХ	44
	51
	55

ԲՈՎԱՆԴԻԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՌՈՍԻԱՆԵՐ	
ՍԱՆՈՒՏԱԿԻՆ	15
ԱՐԱՐԱՏ	16
ԿԱՐՈՅ	19
ԻՄԱՍՏԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ	25
ԱՍՈՒՄԵՆ ԹԵ...	31
ԵՐԳԵՐ	36
ԵՐԳ ՍԵՎԱՆԻ ՍԱՍԻՆ	39
ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅԻՆ	40
ԳԱՐԵՎԱՆԱՅԻՆ	44
ՏԱՂ ՕԴԱՉՈՒԵՐԻՆ	51
	55

CONTENTS

ROMANCES	
VIOLET	15
ARARAT	16
MELANCHOLY	19
MY HOLY HOMELAND	25
THEY SAY THAT	31
SONGS	
THE SONG ABOUT SEVAN	36
ROAD	39
SPRING	40
SONG ABOUT PILOTS	44
	51
	55

ГЕГУНИ ЧИТЧЯН

*Романсы и песни
на слова Ованеса Шираза*

ԳԵՂՈՒՆԻ ՉԹՉՅԱՆ

Ումանսեր և երգեր
Հովհաննես Շիրազի խորերով

GEHUNI CHITCHYAN

*Romances and Songs on
Lyrics by Hovhannes Shiraz*

Научный редактор: Цовинар Грайровна МОВСИСЯН

Профессиональный и ответственный редактор: Гоар Карленовна ШАГОЯН

Редактор: Софа Матеосовна АЗНАУРЯН (русский текст)

Художественный редактор (макет, верстка, дизайн, обложки): Гоар Виленовна ОГАННИСЯН

Գիտական խմբագիր՝ Ծովինար Հրայրի ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

Մասնագիտական և պատասխանատու խմբագիր՝ Գոհար Կառլենի ԾԱԳՈՅԱՆ

Խմբագիր՝ Սոփա Մաթեոսի ԱԶՆԱՒՐՅԱՆ (ռուս. աերսու)

Գեղարվեստական խմբագիր (մակետ, էջադրում, կազմի ծեսավորում)՝ Գոհար Վիլենի ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Scientific Editor: Tsovinar Hrayr MOVSISYAN

Professional and Managing Editor: Gohar Karlen SHAGOYAN

Editor: Sofa Mateos AZNAURYAN (Russian texts)

Artistic Editor (modeling, layout, design of the cover too): Gohar Vilen HOVHANNISYAN

Չափսը՝ 60x84 1/8: Թուղթը՝ օֆսեր,

8 տպագրական մամուլ

Տպաքանակ՝ 101 օրինակ:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիա

«ԵՊԿ հրատարակություն»

ՀՀ, ք. Երևան, Մարկ Գրիգորյան 2

Հեռ.՝ + 37410 523993+118, + 37455 002162

Տպագրվել է «Գևորգ և Հրայր» ՍՊԸ տպարանում: